

TRAČAK NADE ZA OČUVANJE NAJZNAČAJNIJE ROVINJSKE UTVRDE

Turnina u programu Restauratorskog zavoda Hrvatske

Da bi zaista krenule aktivnosti u cilju spašavanja Turnine, program HRZ-a treba usvojiti i Ministarstvo kulture. Riječ je o jednoj od brojnih antičkih utvrda kojima su se Rimljani na obali branili od najezda barbarskih plemena

ROVINJ ➔ Pulski Konzervatorski odjel Ministarstva kulture preventivno je registrirao tvrđavu Turnina. Hrvatski restauratorski zavod (HRZ) je pak najznačajniju rovinjsku tvrđavu uvrstio u svoj program za ovu godinu pa je izvjesno da će početi aktivnosti u cilju njenog spašavanja. No, da bi se to i dogodilo program HRZ-a treba usvojiti Ministarstvo kulture.

Tvrđava Turnina, čiji su, po povjesničaru Giovanniju Radosiju, stari istriotski nazivi Turo i Mun Buraso, smještena je na istoimenom brdu četiri kilometra istočno od Rovinja. Riječ je o jednoj od brojnih antičkih utvrda kojima su se Rimljani na obali branili od najezda barbarskih plemena. Istraživanjima je utvrđeno da su u bizantsko doba, 757. godine, tvrđavu zauzeli Langobardi, a potom 789. Franci. Pretpostavlja se da je neko vrijeme bila sjedište provincijske magistrature.

Budući da su velike seobe naroda tada već bile okončane, tvrđava je izgubila na značaju pa je počela njena devastacija. No, bila je tako dobro građena da je dugo odolijevala vremenu. Uvidjevši značaj njene opstojnosti, u srednjem vijeku rovinjska gradska uprava plaćala je čuvara ne bi li se spriječila devastacija utvrde. Budući da se s brda Turnine vidi cijelo područje Rovinja, od sredine 14. stoljeća tvrđava je služila kao osmatračka stanica.

Podzemni hodnici do crkvice sv. Tome!

U 16. stoljeću Turnina je napuštena i prepuštena zubu vremena. Tada su je nazivali Arupino, po starom rimskom imenu Rovinja. Početkom 19. stoljeća prodana je obitelji Gianelli, koja je prilikom restauracije pronašla

Pogled u podzemni dio

mnoštvo rimskih i bizantskih novčića, strelice, ostatke oružja te brojne metalne predmete i kamene artefakte. Kasnije je prešla u vlasništvo obitelji Rismondo i Vianelli, a od potonjih je 1945. nacionalizirana.

Turnina je odigrala svoju ulogu i u Drugom svjetskom ratu, kada je povremeno korištena kao osmatračnica. Krajem rata partizani su na njenim zidovima nacrtali veliku crvenu petokraku, koja se vidjela iz Rovinja. Nijemci su preko toga iscrtali svastiku, a kada su partizani vratili zvijezdu, Nijemci su minirali vanjske zidove pa je Turnina većim dijelom pretvorena u ruinu.

Zadnje sustavno istraživanje ove tvrđave proveo je profesor rovinjske talijanske gimnazije, pasionirani istraživač povijesti i etnografije Libero Benussi. Po starijim istraživanjima i opisima povjesničara Benussi je nastojao rekonstruirati gabarite tvrđave.

Budući da je tvrđava pod zaštitom konzervatora, nije imao dopuštenje za iskopavanja pa je proučavao stare zapise, posebno one Pietra Kandlera, i fotografirao ostatke tvrđave.

Po predajama koje se pre-

OBILJEŽJA U Drugom svjetskom ratu povremeno je korištena kao osmatračnica

nose do današnjih dana, Turnina je bila podzemnim hodnicima povezana s oko tri kilometra udaljenom crkvom sv. Tome. Na platou brda na kojem je izgrađena bili su vidljivi tragovi ceste koja je tuda prolazila.

Tvrđava visoka 16 metara

Samo brdo visoko je 107 metara. Do tvrđave vode dva dobro očuvana puta, a s njenih ostataka vidi se područje Rovinja od Salina do baljanskih Colona. Tuda su nekad prolazile ceste pa je njen položaj bio od strateške važnosti. Ispod brda se nalaze tri antička bunara, iz kojih se vjerojatno, osim cisternama, vodom opskrbljivala i tvrđava.

Istražujući ostatke tvrđave Benussi je ustvrdio da im je širina bila od 140 do 160 centimetara. Vidljiva su dva

ulaza, od kojih se kroz jedan još može proći. Benussi je ustvrdio da je tvrđava imala kvadratnu osnovu od nekih 17 metara, na koju su nadograđivani obrambeni zidovi i kule. Izgrađena je od obradenog kamena, a za vezivo je služila žbuka sastavljena od terakote, kamenog i morskog pijeska te vapna.

Imala je četiri etaže sa završnom terasom pa je bila visoka gotovo 16 metara. Na katove se stizalo kamenim stepenicama. Unutrašnje prostorije bile su povezane vratima s lukovima, koji su zbog svoje konstrukcije još prilično dobro očuvani. Benussi je u zaključku svoje studije napisao da je njome htio spasiti ovu tvrđavu od zaborava. U svom radu koristio je saznanja ne samo Pietra Kandlera, već i drugih istraživača, koji su tvrđavu proučavali kada je bila u boljem stanju.

Dosta posla za arheologe

Iako do sada nisu osigurana sredstva za njeno istraživanje i renoviranje, Turninu povremeno obilaze arheolozi Arheološkog muzeja Istre u pratnji domaćina, kustosa Zavičajnog muzeja Rovinja Damira Matoševića, koji nam je ustupio snimke unutrašnjosti. Danas je toliko obrasla da se više od raslinja ne vidi iz daljine.

Matošević kaže da je zajedno s konzerviranom crkvom sv. Tome, koja je ušla u knjigu o karolinškom dobu u Hrvatskoj, i arheološkim parkom naselja iz brončanog doba - Monkodonje, Turnina trebala biti treći značajni punkt u okolini Rovinja. Na tom je području još neistraženo 50-ak gradina pa će biti posla za generacije arheologa i konzervatora.

Aldo POKRAJAC

Tvrđava između dva svjetska rata